

SCRIPTIE OMGAAN MET VERDWIJNENDE VEENGRONDEN

Ruben Beens

■ *Wat is de kernvraag van je onderzoek en waarom heb je dit onderwerp gekozen? Waar was je nieuwsgierig naar en waarom?*

De kernvraag van mijn onderzoek wordt eigenlijk al in de titel van mijn onderzoek genoemd, namelijk: Hoe moeten we omgaan met (verdwijnende) veengronden? In het onderzoek zijn verschillende strategieën uit-

gewerkt hoe Waterschap Drents Overijsselse Delta in de toekomst met maaiveldddaling kan omgaan. Ik wist voordat ik aan dit onderzoek begon zelf niet goed wat maaiveldddaling was en ook niet welke gevolgen het verdwijnen van de veengebieden heeft. Het Waterschap had alleen een prangende vraag naar hoe ze in de veengebieden konden omgaan met de peilverlagingen die telkens doorgevoerd moesten worden én de ruimtelijke consequenties die deze verlagingen hebben. Toen ik ontdekte dat het dalen van veenbodems grote ruimtelijke gevolgen heeft raakte ik in het onderwerp geïnteresseerd, mede omdat ik daardoor ook de koppeling vond tussen dit onderwerp en de opleiding Ruimtelijke Ordening & Planologie.

■ *Wat is de bijdrage van de scriptie aan de theorie en praktijk op het gebied van watergovernance? Wie kan hier verder mee en op welke manier?*

Maaiveldddaling kent niet één probleem-eigenaar en kan daarom alleen worden aangepakt met meerdere partijen. Iedere belanghebbende partij heeft een eigen verantwoordelijkheid. Er is een belangrijke rol weggelegd voor de provincie(s) als het gaat om visievorming. Het Waterschap zal samen met de provincie(s) moeten optrekken bij het vormen van een visie en er moet daarbij rekening worden gehouden met de private partijen (voornamelijk agrariërs) in het gebied. Er kan namelijk niet verwacht worden dat een agrariër, die de bedrijfsvoering volledig heeft ingericht op de huidige omstandigheden, op korte termijn zijn bedrijfsvoering helemaal omgooit.

■ *Welke uitkomsten van het onderzoek en/of ervaringen tijdens het onderzoek hebben je specifiek verrast?*

Wellicht het meest verrassende wat ik tijdens mijn onderzoek heb gemerkt, is dat in de regio waar

dit onderzoek zich op richt, er zo weinig bekend is over maaiveldddaling. Landelijk krijgt het thema de laatste jaren steeds meer aandacht, ook omdat de problemen hier groter en zichtbaarder zijn. Wat (water)governance betreft lijkt het of overheden zich niet aan het onderwerp wil branden. Het gaat om een probleem waarvan de gevolgen op korte termijn niet zichtbaar zijn, maar op lange termijn wel cruciaal zijn. Het tijdelijk verhelpen van de problemen krijgt vooralsnog de voorkeur voor een duurzame lange termijnoplossing waarvoor misschien teveel geïnvesteerd moet worden.

* **Ruben Beens** is afgestudeerd aan de opleiding Ruimtelijke Ordening & Planologie aan Saxion Hogeschool in Deventer. Hij studeert nu Socio-spatial Planning aan de Rijksuniversiteit Groningen en werkt als Junior Planoloog bij Witpaard.

MANAGEMENTSAMENVATTING

In het beheergebied van Waterschap Drents Overijsselse Delta bevinden zich verschillende veengebieden die te maken hebben met maaiveldddaling. Maaiveldddaling is op veel van die plekken een probleem, omdat het nadelige gevolgen met zich meebrengt als bijvoorbeeld: CO₂ uitstoot, functieconflicten, hoge beheerkosten, veiligheidsrisico's en schade aan gebouwen, infrastructuur en kunstwerken. Deze nadelige gevolgen van maaiveldddaling brengen het toekomstperspectief van de veengebieden in gevaar.

Het Waterschap wil een visie op de veengebieden. Het doel van dit onderzoek is om strategieën te verkennen om met maaiveldddaling om te gaan, welke toepasbaar zijn in de veengebieden in het beheergebied. Deze strategieën dienen vervolgens als input voor de visie. De probleemstelling is zo geformuleerd dat het doel van onderzoek behaald kon worden. De probleemstelling luidt: *Welke strategieën voor veengebieden met maaiveldddaling zijn mogelijk toepasbaar in het beheergebied van Waterschap Drents Overijsselse Delta?*

Niet ieder veengebied is hetzelfde en daarom is het bijna niet mogelijk om algemeen beleid te ontwikkelen op veengebieden. Ook is maaiveldddaling niet overal een (even groot) probleem. Op basis van verschillende gebiedskenmerken als typen veen, veendikte, dikte van kleilagen, maaiveldhoogte, functioneel gebruik, geografische ligging en historie zijn de veengebieden opgedeeld in zes clusters. Per cluster kan gezocht worden naar mogelijk toepasbare strategieën.

Maaiveldddaling kan alleen worden aangepakt met meerdere partijen. Daarbinnen heeft iedere belanghebbende partij een eigen verantwoordelijkheid. Er is een belangrijke rol weggelegd voor de provincie(s) als het gaat om visievorming. Het Waterschap zal samen met de provincie moeten optrekken bij het vormen van een visie en er moet daarbij rekening worden gehouden met de private partijen in het gebied. Een actieve of passieve houding van private en/of publieke partijen

bepaalt het handelingsperspectief dat er is om met maaiveldddaling om te gaan.

In het landelijk gebied zijn er drie strategieën om met maaiveldddaling om te gaan: accepteren, anticiperen of vernatten. Bij acceptatie zet de maaiveldddaling op dezelfde snelheid door en worden de nadelige gevolgen geaccepteerd. Door te anticiperen wordt de maaiveldddaling afgeremd en worden de nadelige gevolgen over een langere periode uitgesmeerd, waardoor de jaarlijkse kosten lager zijn. Als de veengebieden vernat worden, vindt er geen maaiveldddaling meer plaats en kan er mogelijk zelfs veen aangroeien. De huidige (landbouwkundige) functies kunnen alleen niet meer plaatsvinden en er moet gezocht worden naar ander vormen van landgebruik. Paludicultuur (natte teelten) biedt hiervoor kansen in vernatte veengebieden.

Voor bestaande bebouwing in het stedelijk gebied zijn de strategieën vooral gericht op het omgaan met schade als gevolg van maaiveldddaling. Goed gefundeerde gebouwen zakken niet, maar de omgeving vaak wel. Er bestaan verschillende technieken om deze schade te minimaliseren. Door de hoge onderhoudskosten in veengebieden, lijkt nieuwbouw volgens de bestaande technieken niet verstandig. Drijvend-, op palen- of autarkisch bouwen bieden mogelijk kansen voor nieuwbouw in het veen.

In het landelijk gebied zijn de kosten van maaiveldddaling bij de strategie accepteren het hoogst en de opbrengsten van de landbouw het laagst. Bij de strategie vernatten zijn de kosten van maaiveldddaling in het landelijk gebied het laagst en de opbrengsten van de landbouw het hoogst. Verder zijn de kosten van maaiveldddaling per hectare in het stedelijk gebied veel hoger in vergelijking met het landelijk gebied. Het verschil zit hem vooral in het herstel van schade aan wegen, leidingen en rioleringen.

Er zijn een aantal onzekere ontwikkelingen, welke

mede de toekomst van de veengebieden zullen bepalen. Dit zijn ontwikkelingen waar weinig invloed op uit te oefenen valt, zoals demografische-, landbouwkundige- en waterhuishoudkundige ontwikkelingen. Het is van belang dat er wordt geanticipeerd op deze onzekere ontwikkelingen. Dit kan door in de planvorming rekening te houden met het feit dat ontwikkeling kunnen veranderen in de tijd. In beleidsstrategieën en maatregelen binnen deze strategieën kan nu al worden geanticipeerd op deze onzekere ontwikkelingen.

Globaal lijken alle drie de strategieën om met maaiveldddaling om te gaan, accepteren, anticiperen en/of vernatten, mogelijk toepasbaar in het beheergebied van Waterschap Drents Overijsselse Delta. Ook lijken de strategieën voor het stedelijk gebied toepasbaar in het beheergebied. Er is echter nog extra onderzoek nodig naar de mogelijkheden per specifiek gebied. Daarnaast moet er gewerkt worden aan de (bestuurlijke) bewustwording van de problematiek en overeenstemming tussen de verschillende belanghebbende partijen gevonden worden. Een visie kan dienen om bepaalde keuzes te verantwoorden en vorm te geven aan een gewenst eindbeeld.

Het bepalen van strategieën om met maaiveldddaling om te gaan is complex en er is maatwerk per gebied gewenst. Daarom zijn de aanbevelingen voor Waterschap Drents Overijsselse Delta:

- Zet maaiveldddaling op de agenda
- Sluit aan bij bestaande kennisgroepen over maaiveldddaling
- Maak een visie voor de veengebieden met de belanghebbende partijen
- Gebruik de strategieën en bijhorende kosten en baten voor de visie
- Experimenteer met ander landgebruik in veengebieden

- Gebruik de deelgebieden uit dit onderzoek als eerste selectie
- Doe vervolgonderzoeken naar maaiveldddaling in het beheergebied

Link naar de volledige scriptie

<https://postit.saxi.nl/document/details?pid=3677DA26-14FC-4950-8FCCA2118902318A>